

25–36), dok Elżbieta Belcarzowa vrlo podrobno raspravlja o značajkama leksika *Leopolite* (str. 37–74). Komentar, sve iz pera najpozvanijih znalaca, predstavlja dragocjenu popratnicu samog pretiska *Leopolite*.

Bibliju Leopolitu popratio je papa Poljak, Ivan Pavao II, popratnim pismom otisnutim ispred samoga pretiska na poljskom izvorniku i u njemačkom prijevodu, s nadnevkom 24. svibnja 1984. Papa hvali pothvat da se izda *Leopolita* u pretisku. Hvali samu *Leopolitu* koja nije polemička već posreduje nauku Crkve. Naglašuje kako *Leopolita* uz svoje jezično značenje i umjetničku vrijednost (drvorezi) predstavlja i teološku vrijednost. Ona je spomenik poljske kulture i teološke kulture svog vremena.

Znalački izveden pretisak *Leopolite* čini dostupnom danas drevnu *Bibliju* u svem sjaju njezine opreme, značenju jezika i dosegu biblijske znanosti. *Leopolita* bi trebala naći mjesto u knjižnicama Slavonske filologije na sveučilištima, u bibliotekama Teoloških fakulteta, na policama ljubitelja rijetke i vrijedne knjige (bibliofila), kod povjesničara kulture i povjesničara umjetnosti.

Doista »pretisak što je pred nama znači značajan kulturni i teološki događaj« kako piše Ivan Pavao II, papa »iz jedne daleke zemlje – d'un paese lontano«.

Ivan Golub

Biblia Slavica, Herausgegeben von REINHOLD OLESCH und HANS ROTHE unter Mitarbeit von FRIEDRICH SCHOLZ, Serie III: Ostslavische Bibeln, Band 4: Ruische Psalmenübertragungen, b: Vasilij Kirillovič Trediakovskij; VASILIJ KIRILLOVIČ TREDIAKOVSKIJ, PSALTER 1753, Erstaussage besorgt und kommentiert von ALEXANDER LEVITSKY, herausgegeben von REINHOLD OLESCH und HANS ROTHE, Verlag FERDINAND SCHÖNINGH, Paderborn. München. Wien. Zürich 1989, stranica LXXXI + 661, uvez sa zlatorezom.

U nizu *Biblia Slavica* koji obuhvaća pretisak najstarijih izdanja slavenskih i baltičkih prijevoda *Biblije* kao i neobjavljenih prijevoda nalaze se i biblije istočnih Slavena. U njihovu sklopu dolaze *Ruski psaltiri* i to onaj *Simeona Polockoga iz*

1680, Aleksandra K. Trediakovskoga iz 1753. i Aleksandra P. Sumarokova iz 1770. Od njih je 1989. izašao *Psaltir Trediakovskoga*.

Rusija je dobila prvi cjelovit prijevod *Psaltira* u rimama 1680. iz pera Simeona Polockoga. *Psaltir* je bio smjesta i uglazbljen. Spomenimo da je taj prijevod djelo onog Polockoga koji je zacijelo mladom caru Fedoru Aleksejeviču, kao njegov učitelj, dao pobudu da iz 15-godišnjeg zatočeništva oslobodi Jurja Križanića, onog Križanića kojemu je na srcu bio prijevod *Biblije* u Rusiji i crkveno pjevanje.

Kao što je *Psalterz Kochanowskoga* – konstatira Alexander Levitsky (str. 593) – potakao Polockoga da zamijeni poljsku pučku poetsku normu sa silabičkim rimovanim stihovima crkveno–slavenskog jezika, jer Rusi pjevajući poljske psalme Kochanowskog nisu skoro ništa razumjeli, tako je Polocki svojim *Psaltinom* potakao Trediakovskoga da dade svoj *Psaltir* u silabotonskom sistemu i pristupačnom govoru, jer da ljudi nisu razumjeli crkveno–slavenske psalme Polockoga koje su pjevali. Trediakovskij se nadao objelodanjenju i skorom uglazbljenju svog 1753. dovršenog *Psaltira*. Međutim, Vasilij Kirillovič Trediakovskij, istaknuti ruski pjesnik, filolog i teoretik književnosti, uistinu poeta doctus, umro je u neimaštini ne dočekavši izdanje *Psaltira*. I tek sada, 1989, u nizu *Biblia Slavica* izlazi njegov *Psaltir iz 1753*, popraćen obimnom studijom vrsnog znaoca Alexandra Levitskoga na ruskom (str. 11–78) i na engleskom (str. 541–645). Levitsky u povijesnom odnosno književno-povijesnom kontekstu razmatra *Psaltir Trediakovskoga*, pri čemu posvećuje ne malu pažnju logosu i melosu u razno doba prevedenih psalama.

U šest *Priloga* nalaze se duhovne pjesme i razne rasprave Trediakovskoga, Lomonosova i drugih (str. 425–661). Tu dolaze i *Dokumenty Arhiva Sinoda o knjigah V. K. Trediakovskogo* (str. 471–517) s raspravom A. Šiškina *Sud'ba Psaltiri Trediakovskogo* (str. 519–535). Zahvaljujući ovim priložima *Psaltir Trediakovskoga iz 1753*. može se sagledati u spletu života, misli i djela Trediakovskoga.

Psaltir Trediakovskoga iz 1753. u isti čas je biblijski, književni i jezički spomenik. Kao takav zanimljiv za slaviste, osobito rusiste, bibličare, povjesničare književnosti, da ne spominjemo bibliofile.

Ivan Golub